

УДК 343.35

В. В. Андрієшин,
аспірант кафедри кримінального
права та кримінології Одеського
державного університету внутрішніх
справ

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА КВАЛІФІКАЦІЯ ДЕКЛАРУВАННЯ НЕДОСТОВІРНОЇ ІНФОРМАЦІЇ (СТ. 366¹ КК УКРАЇНИ)

У статті, з метою встановлення особливостей кримінально-правової кваліфікації та доказування ознак складу злочину «Декларування недостовірної інформації», який передбачений у статті 366¹ КК України, проведено аналіз діючого кримінального та антикорупційного законодавства України, досліджено матеріали правозастосовної практики. Зокрема, результатом дослідження є рекомендації щодо застосування статті 366¹ КК України правоохоронними органами.

***Ключові слова:** кримінальна відповідальність, службова особа, корупція, запобігання корупції, декларування недостовірної інформації, декларація.*

Постановка проблеми. Чотирнадцятого жовтня 2014 р., у ході комплексного реформування антикорупційної системи, відповідно до міжнародних стандартів і вимог до України, Верховна Рада України прийняла Закон України «Про запобігання корупції»¹ (далі – Закон), який був введений в дію 26 квітня 2015 р. та замінив попередні закони України «Про засади запобігання і протидії корупції» та «Про правила етичної поведінки». Для забезпечення формування та реалізації державної антикорупційної політики було створено Національне агентство з питань запобігання корупції (далі – Національне агентство), як центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом. Крім того, відповідно до п. 3 ч. 5 Розділу XIII (Прикінцеві положення) Закону криміналізовано окремі його порушення та доповнено Розділ XVII КК України новелою (Стаття 366¹ «Декларування недостовірної інформації»), яка згідно зі змінами до Законів України від 15 березня 2016 р.

---

¹ Про запобігання корупції: Закон від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII. Відом. Верхов. Ради України (ВВР). 2014. № 49. Ст. 2056.

№ 1022-VIII², від 6 грудня 2016 р. № 1774-VIII³, має такий вигляд: «Подання суб'єктом декларування завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, передбаченої Законом України «Про запобігання корупції», або умисне неподання суб'єктом декларування зазначеної декларації»⁴.

За офіційними статистичними даними, які було синтезовано та опубліковано Генеральною прокуратурою України на офіційному веб-сайті, у 2015 р. було обліковано всього 25 кримінальних проваджень з кримінально-правовою кваліфікацією – ст. 366¹ КК України, у 2016 р. – 58, з яких в одному провадженні особі було повідомлено про підозру. Суттєво змінилася ситуація у 2017 р., коли було обліковано 1134 кримінальних провадження, з яких у 211 провадженні особам було повідомлено про підозру, а 160 обвинувальних актів було скеровано до суду, що було зумовлено введенням у дію у 2017 р. основних положень Закону щодо фінансового контролю. Ураховуючи зазначене, актуалізовано питання ґрунтовного аналізу ознак складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366¹ КК України, та способів їх доказування у правозастосовній практиці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Кримінально-правова протидія корупційним проявам була предметом досліджень П. П. Андрушка, О. О. Дудорова, К. П. Задоя, В. М. Киричка, М. І. Мельника, В. Я. Тація, В. І. Тютюгіна, М. І. Хавронюка та ін. Проте, питання застосування ст. 366¹ КК України є на сьогодні малодослідженим.

---

² Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей подання службовими особами декларацій про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру у 2016 р.: Закон від 15 березня 2016 р. № 1022-VIII. *Відом. Верхов. Ради України (ВВР)*. 2016. № 13. Ст. 146.

³ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України: Закон від 6 грудня 2016 р. № 1774-VIII. *Відом. Верхов. Ради України (ВВР)*. 2017. № 2. Ст. 25.

⁴ Кримінальний кодекс України: Закон від 5 квітня 2001 р. № 2341-III. *Відом. Верхов. Ради України (ВВР)*. 2001. № 25–26. С. 131.

Метою статті є встановлення особливостей кримінально-правової кваліфікації та доказування ознак складу «Декларування недостовірної інформації», який передбачений статтею 366¹ КК України.

Виклад основного матеріалу. Розміщення ст. 366¹ КК України у групі злочинів Розділу XVII Особливої частини кодексу є виваженим рішенням законодавця, оскільки що структурно-об'єднуючим критерієм цих злочинів є родовий об'єкт – суспільні відносини у сфері службової діяльності, яка знає суспільно небезпечного впливу в результаті їх вчинення. Чинне антикорупційне законодавство України передбачає для службових осіб низку обов'язків, невиконання яких, призводить до порушення порядку функціонування системи запобігання корупції та сфери службової діяльності в цілому. Основним безпосереднім об'єктом злочину, передбаченого ст. 366¹ КК України, є суспільні відносини у сфері здійснення фінансового контролю в частині встановленого порядку подання декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Крім того, незважаючи на те, що ст. 366¹ КК України відсутня в переліку корупційних злочинів, який містить примітка до ст. 45 КК України, вважаємо, що суспільні відносини у сфері запобігання корупції є додатковим обов'язковим безпосереднім об'єктом цього злочину.

Зі змісту диспозиції ст. 366¹ КК України вбачається, що цей злочин відноситься до категорії предметних. Заслуговує на увагу доктринальне визначення предмета злочину, яке наведене у працях Є. В. Лашука⁵ та А. А. Музики⁶, а саме: «предмет злочину – це факультативна ознака об'єкта злочину, що знаходить свій прояв у матеріальних цінностях (котрі людина може сприймати органами чуття чи фіксувати спеціальними технічними за-

---

⁵ Лашук Є. В. Предмет злочину в кримінальному праві України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08. Київ, 2005. 20 с.

⁶ Музика А. А., Лашук Є. В. Предмет злочину: теоретичні основи пізнання: монографія. Київ: ПАЛІВОДА А. В., 2011. 192 с.

собами), з приводу яких та шляхом безпосереднього впливу на які (або без такого впливу) вчиняється злочинне діяння».

Предметом складу злочину «Декларування недостовірної інформації» виступає декларація особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. У зв'язку з відсутністю нормативної дефініції цього поняття, пропонуємо розуміти під ним – офіційний електронний документ, який підтверджує певні юридичні факти, складається за встановленою Національним агентством формою, подається особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (суб'єктом декларування), та містить передбачені Законом зафіксовані за допомогою технічних засобів на офіційному веб-сайті Національного агентства відомості щодо суб'єкта декларування та членів його сім'ї.

Ураховуючи бланкетність диспозиції ст. 366¹ КК України, для типізації предмету даного злочину та деталізації змісту його складових частин, що важливо для правильної кваліфікації, необхідно звернутися до положень Закону. Відповідно до положень ст. 45 Закону, в залежності від обов'язкових випадків декларування інформації, декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, можна розподілити на чотири типи:

– загальна щорічна декларація, яка подається у період з 00 годин 00 хвилин 01 січня до 00 годин 00 хвилин 01 квітня року, наступного за звітним роком та містить інформацію за весь звітний рік станом на 31 грудня звітного року;

– декларація особи, яка припиняє діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, яка подається не пізніше дня такого припинення та містить інформацію за період, не охоплений раніше поданими деклараціями особи;

– декларація особи, яка припинила діяльність, пов'язану з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, що подається у період з

00 годин 00 хвилин 01 січня до 00 годин 00 хвилин 01 квітня наступного року після припинення такої діяльності та містить інформацію за весь рік, в якому особа припинила таку діяльність станом на 31 грудня даного року;

– декларація особи, яка претендує на зайняття посади, пов'язаної з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування, що подається до призначення або обрання на відповідну посаду та містить інформацію за весь звітний рік, який передує року подання заяви на зайняття посади.

Щодо змістовної складової декларації, то детальний опис відомостей, які необхідно зазначити при її заповненні, закріплений у ст. 46 Закону та інформаційних роз'ясненнях Національного агентства⁷. Зокрема, обов'язково зазначаються відомості щодо: анкетних даних суб'єкта декларування та членів його сім'ї; їх об'єктів нерухомості; об'єктів незавершеного будівництва; цінного рухомого майна; транспортних засобів; цінних паперів; корпоративних прав; нематеріальних активів; доходів і подарунків; готівкових і безготівкових грошових активів; фінансових зобов'язань; видатків і правочинів; роботи за сумісництвом; членства в організаціях та їх органах; юридичних осіб, кінцевим бенефіціарним власником (контролером) яких є суб'єкт декларування або члени його сім'ї.

При цьому, відповідно до ч. 2 примітки до ст. 366¹ КК України, кримінально-протиправним є декларування недостовірної інформації, за умови, що вартісна оцінка об'єкта декларування відрізняється від достовірної на суму понад 250 прожиткових мінімумів для працездатних осіб. Цей критерій є підставою для розмежування ст. 366¹ КК України та ч. 4 ст. 172⁶ КУпАП «Порушення вимог фінансового контролю». Слід також зазначити, що відомості про грошові активи, фінансові зобов'язання, видатки та правочини необхідно зазначати лише за умови, що їх розмір перевищує 50 прожиткових мінімумів,

---

⁷ Роз'яснення щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно заходів фінансового контролю затверджені Рішенням Національного агентства з питань запобігання корупції від 11 серпня 2016 р. № 3. URL: <https://nazk.gov.ua/news/rozyasnennya-shchodo-zapovnennya-elektronnyh-deklaraciy> (дата звернення: 14.10.2018).

установлених для працевдатних осіб на 1 січня звітного року, а розмір цінного рухомого майна – перевищує 100 прожиткових мінімумів відповідно.

Вважаємо за необхідне зауважити, що в доктрині кримінального права серед принципів криміналізації виділяють: «відсутність прогалин у законі та не надмірність заборони, визначеність та єдність термінології, доцільність»⁸. Ураховуючи важливість єдності термінології при конструюванні норм КК України, залишається не зрозумілою позиція законодавця щодо прив'язки розміру предмета у ст. 366¹ КК України до категорії Бюджетного кодексу України «прожитковий мінімум для працевдатної особи», в той час, коли у КК України застосовується категорія «неоподатковуваний мінімум доходів громадян». Тому, з метою дотримання основних принципів криміналізації та однакового застосування положень законодавства, пропонуємо внести відповідні зміни до ст. 366¹ КК України.

Об'єктивна сторона аналізованого складу злочину характеризується двома формами суспільно небезпечного діяння: 1) дією у вигляді подання недостовірних відомостей у декларації; 2) бездіяльністю у вигляді неподання декларації. Цей склад злочину є формальним, тому всі інші ознаки об'єктивної сторони є факультативними.

Суб'єктивна сторона цього складу злочину характеризується виною у формі умислу для обох форм діяння, що прямо вбачається з диспозиції статті. Мотив та мета не впливають на кваліфікацію декларування недостовірної інформації.

Суб'єкт даного злочину є спеціально-конкретним, у зв'язку з тим, що законодавець обмежує коло службових осіб, які підлягають кримінальній відповідальності за ст. 366¹ КК України, шляхом закріплення переліку посад таких осіб у положеннях ст.ст. 3, 45 Закону.

Щодо питання встановлення та доказування ознак складу ст. 366¹ КК України, то, з огляду на практичну діяльність, воно має свою специфіку. Від-

---

⁸ Балобанова Д. О. Теорія криміналізації: дис... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08. Одеса, 2007. 208 с.

повідно до Закону, на офіційному веб-сайті Національне агентство забезпечує відкритий цілодобовий доступ до реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Тому, для уповноважених суб'єктів у сфері протидії корупції первинне встановлення ознак подання можливо недостовірних відомостей у декларації або неподання декларації взагалі, не становить складнощів. Крім того, Національне агентство у разі виявлення порушень зобов'язано письмово інформувати суб'єкта порушення та його керівництво, а також відповідні правоохоронні органи. Як правило, письмове повідомлення направляється до структурних підрозділів Національної поліції України (Департамент захисту економіки), а відносно окремих осіб – до Національного антикорупційного бюро України.

В ході кримінального провадження доказування подання особою недостовірних відомостей в декларації полягає в проведенні тимчасового доступу до документу (в порядку статей 159–165 КПК України⁹), який перебуває у володінні Національного агентства, а саме – до поданої особою декларації, для отримання її повних відомостей та розкриття персональних даних особи, які становлять охоронювану законом таємницю та не відображаються у відкритому доступі. Після отримання повних відомостей декларації, вони підлягають порівнянню із достовірними відомостями, які наявні в правоохоронних органах, а, за необхідності, проводяться відповідні експертні дослідження з метою оцінки вартості окремих об'єктів.

Встановлення ознак не задекларованих суб'єктом об'єктів полягає у витребуванні відомостей із відповідних державних реєстрів. Зокрема, це Державний реєстр речових прав на нерухоме майно, Державний реєстр іпотек, Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців, громадських формувань та ін. У окремих випадках, доведеться вилучати оригінали нотаріальних, банківських, реєстраційних документів.

---

⁹ Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. *Відом. Верхов. Ради України* (ВВР). 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. С. 88.

Факт неподання особою декларації встановлюється шляхом огляду електронної інформаційної системи, а саме – Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (далі – реєстр), на офіційному веб-сайті Національного агентства, а також, витребування та отримання (в порядку ч. 2 ст. 93 КПК України) від Національного агентства відомостей щодо неподання особою відповідної декларації, що є підтвердженням порушення вимог Закону.

Складнішим є процес доказування ознак суб'єктивної сторони ст. 366¹ КК України. Так, сторона обвинувачення зобов'язана довести, що неподання декларації або зазначення в ній недостовірних відомостей було вчинено умисно. І якщо не відображення взагалі або зазначення недостовірних даних щодо об'єктів декларування, які належать членам сім'ї суб'єкта, може мати позицію захисту щодо елементарного незнання суб'єктом даних про ці об'єкти, то не зазначення або зазначення недостовірних даних щодо об'єктів декларування, до яких суб'єкт має безпосереднє відношення (право власності, користування тощо), прямо вказує на умисне невиконання вимог Закону, з метою ухилення від відображення окремих об'єктів у декларації.

Щодо ознаки умисного неподання особою відповідної декларації, то, по-перше, відповідно до ст. 68 Конституції України: «кожен зобов'язаний неухильно додержуватися Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей, а незнання законів не звільняє від юридичної відповідальності»¹⁰. По-друге, доказування умислу щодо неподання особою декларації відбувається шляхом витребування та отримання копій відповідних документів щодо письмового ознайомлення даної особи з антикорупційною програмою органу працевлаштування та вимогами антикорупційного законодавства, в тому числі з положеннями Закону, а також, із переліком посад, на які поширюється обов'язок заповнення елект-

---

¹⁰ Конституція України: Закон від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. Відом. Верхов. Ради України (ВВР). 1996. № 30. С. 141.

ронних декларацій, тощо. По-третє, підлягає встановленню факт реєстрації особи, як користувача в реєстрі за присвоєним ідентифікаційним кодом, та відповідно – послідовність дій даного користувача у реєстрі. А у разі надання відповіді Національного агентства щодо відсутності вказаних даних у реєстрі, неможливо вести мову навіть про спроби особи подати декларацію, що вказує на наявність умислу до неподання декларації. По-четверте, в ході кримінального провадження необхідно встановити факт наявності у суб'єкта необхідних умов і технічної можливості для подання декларації, зокрема і факт перебування суб'єкта на території України в період декларування, для чого необхідно долучити до кримінального провадження інформаційну довідку з відомчого реєстру Державної прикордонної служби України.

Процес встановлення ознак суб'єкта складу ст. 366¹ КК України є аналогічним як і в інших злочинах у сфері службової діяльності. Так, підлягають витребуванню копії документів щодо призначення/ переведення/ звільнення особи з посади (обрання на виборну посаду), посадова інструкція, в якій закріплені функціональні ознаки особи, табель робочого часу, довідка щодо виплати заробітної плати та інші документи, які характеризують особу, уповноважену на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

У ході дослідження питання притягнення до кримінальної відповідальності за ст. 366¹ КК України нами було проаналізовано 50 вироків, які було ухвалено з моменту криміналізації даного діяння і по теперішній час. Так, ураховуючи альтернативний вид санкції аналізованої статті, судами було застосовано наступні форми кримінальної відповідальності за декларування недостовірної інформації: а) громадські роботи – 62 % випадків; б) штраф – 18 % випадків; в) позбавлення волі на певний строк із подальшим звільненням від відбування покарання з випробуванням – 20 % випадків. Крім того, у всіх випадках ухвалення обвинувальних вироків, суди призначали винним особам додаткове обов'язкове покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, а у 24 % випадків було засто-

совано амністію. Слід акцентувати увагу на тому, що результатом допущених в ході досудових розслідувань помилок та неправильної правової оцінки фактичних обставин стали 5 виправдувальних вироків. У всіх інших випадках направлення до суду обвинувальних актів за ст. 366¹ КК України судами були постановлені ухвали про звільнення осіб від кримінальної відповідальності на підставі ст. 45 КК України (у зв'язку з дійовим каяттям) або на підставі ст. 48 КК України (у зв'язку із зміною обстановки), за умови подання відповідних декларацій вже на стадії судового розгляду.

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що процес застосування ст. 366¹ КК України не є складним, але має свою специфіку. Так, в ході кримінально-правової кваліфікації суб'єкт правозастосування повинен повно та всебічно проаналізувати фактичні обставини кримінального провадження, встановити у діянні особи всі необхідні ознаки даного складу кримінального правопорушення, надати їм належну правову оцінку та, за наявності достатніх підстав, прийняти процесуальне рішення відповідно до вимог чинного кримінального та кримінального процесуального законодавства.

Список використаних джерел

1. Балобанова Д. О. Теорія криміналізації: дис... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08. Одеса, 2007. 208 с.
2. Конституція України: Закон від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відом. Верхов. Ради України* (ВВР). 1996. № 30.
3. Кримінальний кодекс України: Закон від 5 квітня 2001 р. № 2341-III. *Відом. Верхов. Ради України* (ВВР). 2001. № 25–26.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. *Відом. Верхов. Ради України* (ВВР). 2013. № 9–10, № 11–12, № 13.
5. Лашук Є. В. Предмет злочину в кримінальному праві України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.08. Київ, 2005. 20 с.
6. Музика А. А., Лашук Є. В. Предмет злочину: теоретичні основи пізнання: монографія. Київ: ПАЛИВОДА А. В., 2011. 192 с.

7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей подання службовими особами декларацій про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру у 2016 р.: Закон від 15 березня 2016 р. № 1022-VIII. *Відом. Верхов. Ради України (ВВР)*. 2016. № 13. Ст. 146.

8. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України: Закон від 6 грудня 2016 р. № 1774-VIII. *Відом. Верхов. Ради України (ВВР)*. 2017. № 2. Ст. 25.

9. Про запобігання корупції: Закон від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII. *Відом. Верхов. Ради України (ВВР)*. 2014. № 49. Ст. 2056.

10. Роз'яснення щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно заходів фінансового контролю, затвердженні Рішенням Національного агентства з питань запобігання корупції від 11 серпня 2016 р. № 3. URL: <https://nazk.gov.ua/news/rozyasnennya-shchodo-zarovnennya-elektronnyh-deklaraciy> (дата звернення: 14.10.2018).

Андрієшин В. В. Уголовно-правовая квалификация декларирования недостоверной информации (ст. 366¹ УК Украины)

В статье, с целью установления особенностей уголовно-правовой квалификации и доказывания признаков состава преступления «Декларирование недостоверной информации», который предусмотрен в ст. 366¹ УК Украины, проведен анализ действующего уголовного и антикоррупционного законодательства Украины, исследованы материалы правоприменительной практики. В частности, результатом исследования являются рекомендации по применению ст. 366¹ УК Украины правоохранительными органами.

Ключевые слова: уголовная ответственность, должностное лицо, коррупция, предотвращение коррупции, декларирование недостоверной информации, декларация.

Andrieshin V. V. Criminal qualification declaring of inaccurate information (Art. 366¹ of the Criminal Code of Ukraine)

This article deals with the analysis of criminal and anti-corruption legislation of Ukraine and law enforcement materials, in order to establish the specifics of criminal qualification and establishing signs of crime which is provided in the Art. 366¹ of the Criminal Code of Ukraine «Declaring of inaccurate information». In particular, recommendations for application of Art. 366¹ of the Criminal Code of Ukraine by law enforcement agencies are the results of this article.

Key words: classification of crimes, punishment, types of punishments, legislative equipment, competition of norms, par criminal liability, official, corruption, prevention of corruption, declaration of inaccurate information, declaration.